

АНСАМБЛОВО РИТМИЧНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЯМАЙСКИЯ СТИЛ РЕГЕ

Ясен Ясенов Обретенов
НМА „Проф. Панчо Владигеров“
катедра „Поп и джаз изкуство“

Ако някоя страна може да бъде идентифицирана единствено по музиката си, Ямайка е отличен пример за това. От 60-те години на миналия век реге музиката се превърна в най-разпознаваемата форма на изкуство за карибската страна, получила международно признание, публика и изпълнители по цял свят.

Страната е известна по света с разнообразието и ритмичната оригиналност на своята фолклорна музика, както и на стиловете популярна музика. Ямайската популярна музика наричана с общия термин за съвременна музика - „реге“, е симптоматично явление за карибската култура. Известна е с многото стилове на себеизразяване, всеки със своя собствена история, развитие и влияние. Някои са по-известни от други, но всички те са допринесли за оформяне музикалната култура на Ямайка с течение на времето.

Основна роля върху развитието на съвременната ямайска музика позната на международната сцена със стиловете ска, рокстеди, реге дъб, денсхол, регетон, реге джаз, оказва стила реге, което е и причината популярната музика на страната да се нарича с общия термин - „реге“.

Ритмичните корените на стила могат да бъдат проследени до африканската музика идваща от ямайските потомци на африканци, доведени в далечното минало от Африка да работят като роби в захарните плантации. Реге стила е еволюирал от местната фолклорна музика – менто и калипсо, а след Втората световна война огромно влияние за формиране на музиката оказват американския джаз, ритъм енд блус, соул.

Получава международна популярност през 70-те и началото на 80-те години на 20-ти век с уникалния си специфичен звук, който от ъндърграунд феномен достигна до международна мейнстрийм (масова) музика. Ямайската музика оказва влияние на стилове на поп, рок, хип-хоп, джаз и много други. Малко страни са имали такова голямо въздействие върху световната сцена на популярната музика през последните близо шестдесет години.

Ясно може да се различи от други стилове на популярната музика по неговия ритъм. Ритъмът, свързан с понятието „реге грув“, е този който създаде стила, чрез него музиката се идентифицира. Определян е от сложни, динамични и плавни ритмични изрази непознати до тогава за западноевропейската и американската музика, довели до отличителната и лесно разпознаваема реге звучност, вдъхновила поколения творци.

Грув (Groove) е популярен и широко използван термин в областта на съвременната популярна музика. Няма единно разбиране за понятието грув в музикален контекст и при индивидуалното му използване. Музикантите говорят за грув от гледна точка на личните, социалните, артистичните и дори духовните качества на музиката. Определят го като усещане, вибрация, неизразимо емоционално възприятие, за други то е нещо, което кара музиката да диша, това което ѝ придава душа или което въздейства на публиката да танцува в контекста на дадена песен.

Тези гледни точки предполагат ангажирано участие на музикантите за навлизане в определена представа или за определено усещане на музиката.

Основната характеристика на понятието грув е импулса на музиката, който привлича слушатели и кара публиката да потропва с крака, да кима с глава или да си тананика заедно с музиката, често без да го осъзнава.

Въпреки, че Groove има много общо с ритъма, не може да се определи като негов синоним. По-дълбокото разбиране идва от преживяването на ритъма. Естеството на тези преживявания не е универсално. Например, ако имаме два случая с еднакви ритмични фигури и темпо при голяма точност на изпълнението им може да се получи различен грув. От емпиричния опит на действащ музикант мога да определя Groove като *процес* за създаване на ритмично усещане през микротаимингови отклонения от началната ритмична нотация. Те са фини и често незабележими за неопитното ухо, това не са фиксирани точки, които могат да се научат. Тези малки ритмични отклонения са *умишлени, преднамерени и последователни*. Не трябва да се бъркат с неточност или липса на прецизност, изпълняват се за части от милисекундата. Изисква се *пълна координация и синхронизация* с грува на другите музиканти от ансамбъла за да не се допусне колебание в ритъма.

В реге ритмичните линии на отделните инструменти имат много „празни пространства“, затова музикантите правят това, което наричат „слушай и запълвай празните пространства“. За един изпълнител е важно да знае къде *да не* свири, както и да знае къде и кога да свири при изграждане на общия ритъм. Всяка ритмична част е отделна, може да бъде много проста и да не звучи много. Но когато частите се свържат, допълнят и подсилят музиката оживява.

Синкопацията е основно използван похват за изграждане на ритъма. Подчертава слабите времена на такта със стегнат балансиран звук. За ритмичната структура се използва това за което се казва „по-малко е повече“. за разлика от други стилове (например рок), където звука на слабите времена допълнително се усилва.

Повечето *реге ансамбли*¹ имат обичайните инструменти на рок и поп група: стандартен комплект барабани, електрически бас, електрически китари и клавишни. Желан елемент в търсене на общото звучене на музиката са ръчните перкусии – клейви, пастирски звънец, шейкъри, дървено блокче, гуиро, вятърни камбанки, кабаза и много други.

Ролите на инструментите в ритмичното ансамболово изразяване често се пренареждат. Както се отбеляза, обичайно е реге ритмичните линии да имат „празните пространства“, запълвани от различни ритмични модели на отделните изпълнители. Целта е да се постигне плавен преход между тях, звука да е равномерен, спокоен и лек. Това може да е предизвикателство за някои от тях.

Ритъмът на електрическата китара.

Групите обикновено имат две електрически китари - мелодична и ритмична. Ритъм китарата е част от перкусионната секция. В размер 4/4 свири синкопирани интервали, три, четири звучни акорди на *второ* и *четвърто* време на такта, осигуряващи хармоничната рамка, ритъма, както цвета и звука на музиката. Ритъмът е стабилен и е наричан с термина „Skank“.² Придава на музиката подскачащо и радостно усещане, ритъм носещ истинския реге грув.

Акордите звучат почти приглушено, но достатъчно ясно и разпознаваемо на нестандартния ритъм на такта. Китаристът свири кратки, приглушени, драскави акорди, подкрепени от синкопирани акорди на клавишния инструмент Една от

ключовите разлики между реге ритъм китаристи и рок/поп китаристите, които се опитват да подражават на стила реге, идва от перкусивния звук на техните акорди. Рок/поп китаристите са склонни да свирят акорда с избистрен звук и забележима продължителност с което компрометират перкусивността му. Ритъмът на Skank прецизно нарязва всеки такт на музиката, докато тя се разгръща. Тук не става въпрос за запълване на пространството с акорди, а за ритъма на цялата група. Подобно на другите инструменти в реге, звукът на ритъм китарата създава спокойно усещане.

Ритъмът на клавишните инструменти

Партията на клавишните инструменти е една от най-универсалните в музиката. Имат определяща роля за хармонията, която по същество е същата като всеки друг съвременен популярен стил с тенденция да се използват прости прогресии на акорди.³

Клавиристът⁴ свири на *второ* и *четвърто* време синкопирани акорди в точен синхрон с тези на ритъм китарата. Има ролята на допълнителен ритмичен инструмент, като допълва, удвоява и обогатява перкусивния звук на свирения от нея ритъм Skank, който е един от основните ритмични елементи на стила. Подобно на ритъм китарата, клавиристът изпълнява акордите кратки и накъсани. Прецизният синхрон между тях е необходимо условие за постигане на характерния за реге ритъм и звук.

Ритъмът на реге балона (The Bubble)

Основополагащият, отличителен ритмичен елемент характерен за стила се нарича The Bubble (балон). Реге балонът (The Bubble) или реге пулсация е звук от фини синкопирани ритми с звука на орган Хамънд (Hammond), които се чуват отчетливо, оформят текстурата на ритъма, основен елемент са за получаване на така характерния за реге стил звук. Тези ритми имат приглушен, топъл, чист, мек тембър. В микса те са едни от най-слабите звуци по отношение на обем и височина, но имат важна функция за реге. Ритмите на „балончетата“ се превръщат в невидимо музикално лепило от фина свързаност по отношение на ритъм и текстура. Те обединяват действайки като неуловим посредник между бас китара и барабана от една страна и от друга между секцията от комбинация на пиано и ритъм китара. Ритмично е прибран между ударите на другите инструменти, които също са прибрани в груповата текстура. Това придава на ритъма 3-D усещане.

Музикантите ползват едновременно поне два клавишни инструмента: един за ритъма на The Bubble със звук на орган и други водещи звуци и ефекти, и друг за сканк ритъма, както и като алтернатива на други инструменти например на някои инструменти от брас секция – саксофон, тромпет, тромбон за да добавят дълбочина и разнообразие към общи звук. Ако не е наличен ритъм китарист, клавириста го замества.

Electric Guitar Skank guitar rhythm

Electronic Organ Bubble keyboard rhythm

Ритъм китарата и клавишните осигуряват „свободно пространство“ за музикалните ритмични диапазони на барабаните и бас китарата.

Ритъмът на барабаните

Барабаните ритми силно са повлияни от ритъма на африканската музика. В зависимост от усещането за грув, който музикантите искат да предадат на музиката, свирят ритми от три определящи за реге стила модела - една капка (One drop), рокери (Rockers) и степери (Steppers)⁵.

Една капка (One drop) е първият наложил се и установен барабанен ритъм на реге стила, най-разпознаваемия. В размер 4/4 единственият силен акцентът на бас барабана е на *трето* време на такта, първо е „изпуснато“. Ритъмът макар и достатъчно прост, прави една песен или инструментална композиция да звучат значително по-различно например от рок песен, където се акцентира обикновено на първо и трето време на такт.

Рокери (Rockers) е барабанен ритъм включващ елементи от стандартния рок бийт. По принцип той е много подобен на бийт с Една капка, но вече със запълнено и в някои случаи акцентирано *първо* време в такта. Това дава по-оживен звук, не толкова спокоен, като е при ритъма One Drop Трябва да се подчертае, че като пулсация, чувство и градивност, ритъмът се изгражда към характерното трето време на такта.

Степери (Steppers) е ритъм известен с наименованието „четирима на пода“. Подобно на One Drop и Rockers барабаният ритъм подчертава трето време на бийта. Създава постоянен движещ импулс, като удря на четирите четвъртини ноти на такт в размер 4/4. Звукът е още по-оживен от този който е на рокерс. Равномерният пулсиращ ритъм на степер може да се чуе в стиловете на електронната танцова музика - дъб (Dub), денсхол (Densehall), хип-хоп и други.

И трите барабани ритмични модела създават характерното за реге спокойно, стегнато, изравнено и солидно усещане за ритъм, което е и белег за добър реге професионализъм на барабаниста на ансамбъла.

*Бас китарата*⁶ е водещия инструмент, връзката между хармония и ритъм в реге композиция. Във всички форми на рок, блус и други е обичайно бас линията да следва барабания ритъм, но в реге най-често басът и барабаните имат отделни ритмични модели, които поддържат ритмичния поток свързан, но има и случай на съвпадение, както е при другите стилове. Обикновено има важна мелодична функция с подчертан ритмичен характер, която рядко е със сложен ритъм. Повечето реге бас партии са повтарящи се ритмични мелодични модели (наричани рифове) с характерни чести октавни скокове в два или четири такта. Рифът е с дълбок, красив, плътен, изравнен и спокоен звук. Басът е съединителната тъкан, която държи заедно китара, барабани, клавишни, перкусии, брас секция (ако има такава), вокали. Допринася за постоянния поток на звука на песен или инструментална композицията.

Няма строги правила при изграждане на бас линиите, всъщност тя е единственият инструмент в реге, който има най-голяма свобода на изразяване.

Бас линиите обичайно имат много „празно пространство“, което се запълва от другите инструменти - барабани, китара и/или клавишни.

Диалогичният похват „въпрос – отговор“ е често срещан. Дава възможност за ясно структуриране на линията.

„Изпуснато“ първо време на такта е типична характеристика на бас партията. Дава допълнителна музикална тежест на фразата.

В повечето случаи за да получат реге грув опитните басисти стоят леко *зад* ритъма⁷, което придава на музиката по-бавно и спокойно усещане. Ритмичното изместване е едва забележимо (части от милисекунда), което разбираемо не може да се предаде чрез нотация, но това води до изграждане на характерния грув, който отчита художественото и емоционално съдържание на музиката, която изпълняват. Добавянето на синкопиране с малки акценти върху бас линията, зачита пространството и запазва плавността на композицията, добавяйки цвят без да претрупва звука повече от необходимото.

1. Bass line in Bb Major 7 (Bb Maj7) and Eb Major 7 (Eb Maj7) chords. The line starts with a half note Bb, followed by a quarter rest, then a quarter note Eb, and continues with a series of eighth notes.

2. Bass line in G Major (G) and C Major (C) chords. The line starts with a quarter note G, followed by a quarter note Eb, and continues with a series of eighth notes, ending with a triplet of eighth notes.

3. Bass line in Bb Major 7 (Bb Maj7), G minor 7 (G min7), C minor 7 (C min7), and F7 chords. The line starts with a quarter note Bb, followed by a quarter note Eb, and continues with a series of eighth notes, ending with a quarter note F.

За да бъде успешна една композиция, тя се нуждае от опитни барабанист и басист с безупречна ритмична чувствителност. Басът и барабаните са онази здрава основа, която може да „задвижи“ композицията във всеки конкретен момент. Те са преди всичко *ритъма* или както често се нарича „riddim“ на ямайския английски език - Patois, които са сърцето на реге музиката. Важно е басът и барабаните да работят заедно като едно цяло. Те трябва да имат тясна връзка, която е смесица от свързаност и взаимно допълване. Ключът е да има плавност и гъвкавост между тях при изпълнение.

Реге музиката става естетически ефективна, когато съставните части на ритъма се изпълняват точно и чисто и когато произтичащото от това ритмично изразяване в

ансамбъла постига деликатен баланс в атмосфера на повишено внимание, усещане за време и грува между музикантите.⁸

Reggae Rhythm Study

Jouni Satopää

J = 120

The musical score consists of two systems. The first system covers measures 1-2, and the second system covers measures 3-8. The Organ part uses chords Em and Bm7. The Electric Guitar part includes chord diagrams for Em and Bm7. The Electric Bass part has a steady eighth-note pattern. The Drumset part shows a reggae rhythm with snare and bass drum patterns.

Нотният текст е в тактов размер 4/4, основно използван в повечето реге песни и инструментални композиции. Всеки инструмент е представен с характерните за стила базисни ритми с които участва в общия времеви поток на ритмично изразяване на музиката.

Китарата и клавишните изпълняват синкопиран ритъм Skank на второ и четвърто време на такта (изместване върху втората осмина от всяко време), чиито ритъм се „разминава“ с барабания след трето време (първият е „изпуснат“). Бас китарата запълва „празното пространство“ оставено от барабаните. Както беше отбелязано, тя е водещия инструмент, връзката между хармония и ритъм в реге композиция. Повечето бас партии са просто повтарящи се мелодични модели с подчертан ритмичен характер в два или четири такта, с плътен, изравнен, спокоен, подчертан, дълбок звук, довеждащ всичко до единство.

Темпото варира от около 80 до 120 удара в минута, което позволява изграждане на силен реге грув свързан с естетиката на премереното време между преплитане на инструментите в различните бийтове. *За да се получи звук на действителен реге грув са необходими: изпълнение различно от ритмичната нотация, емпиричен опит и активно взаимодействие между музикантите в ансамбъла.* Установяване на ритмичното усещане, с други думи „намиране на грува“ е един от, ако не и най-важния елемент за успешното групово изпълнение.

Опитните музиканти имат таланта на ниво микротайминг да притежават „усещане за време“ за да изразят творчески идеи и емоции, като манипулират микроритмите в рамките на времевата точност.

В процеса на създаване на музиката изпълнителите се представят посредством избора си на: хармонични замествания, вмъкване на ритмични акценти, избиране на една инверсия на акорда пред друга, микротонални корекции на височината и създаване на нестандартни качества на тона, използване на различни видове вибрато, изместване на ритми, силата на звука, усещане за време, взаимодействие с другите музиканти и т.н..

Музикантите често сменят помежду си поддържащите с водещи роли, възпроизвеждат кратки взаимно свързани остинатни фигури, изпълняват части от контра ритми и паузи за да оставят място за диалог и взаимодействие помежду си и с публиката. Така се създават динамични и плавни ритмични изрази непознати по това време за западноевропейската и американската музика. Звукът е прозрачен, чист, но същевременно сплотен, звучи меко, спокойно и гладко.

Завършеното синхронизиране между музикантите придава на изпълнението единство чрез времевата точност и непрекъснатост. *Повторяемостта* на грува и негови *вариации* са обичайни характеристики, които определят усещането на песен или композиция.

Перкусионистът в реге ансамбъла свири на няколко инструмента по различно време, избирайки ги в зависимост от усещането за търсения звук на песен или инструментална композиция. Той е „подправката“ за реге музиката, както го определя международно утвърдения ямайския перкусионист Томпсън в свое интервю⁹.

Всеки член на състава е важен. Съвместна отговорност на всички е да поддържат синхронизирано, координирано, последователно време, да създадат стабилност и последователност на изпълнението което определя *колективния реге грув*, който се постига когато има споделено усещане и преживяване за стила.

Участващите инструменти в ансамбъла варират и затова е полезно да се разглеждат от гледна точка на ритмичните им роли, а не само като конкретни инструменти изпълняващи тези роли. Един от инструментите може да изпълнява множество роли. Да вземем за пример група в която една китара едновременно свири частите на ритъм и на мелодична китара или когато няма китарист, клавириста изпълнява неговата партия.

Ритъмът и грува са най-важните елементи, именно те създават характерната звукова и стилово оформена картина на реге, която *оспори музикалното статукво на времето*.

Музикалните стилове базирани на грув се идентифицират до голяма степен от специфични ритмични, хармонични и инструментални характеристики, които изграждат звука на техните грувове. Конкретни групи и изпълнители също се разпознават по нюансите в начина, по който свирят или се свързват с грува. И, разбира се, всяка отделна песен или композиция е до голяма степен разпознаваема по своя уникален грув.

Бележки

- (1) Използването на термина „ансамбъл“ идва от френската дума за заедно, което определя безкрайния набор от музикални изпълнения, включващи повече от един човек, вариращи от дуо до оркестър. Включва музикално и социално взаимодействие между група изпълнители. В текста е прието термините „ансамбъл“ и „група“ да са синоним един на друг, и се отнася за музиканти, които се събират с една цел - създаване на колективен реге грав на композицията.
- (2) <https://www.scribd.com/document/215479104/Reggae-Playing-Essentials-Matt-Jenson> Последно посетен 21 авг. 2022.
- (3) <https://musescore.com/sheetmusic?text=reggae> Последно посетен 8 юни 2022.
- (4) https://books.google.bg/books?id=L0OKDwAAQBAJ&pg=PT3129&lpg=PT3129&dq=keyboards+in+a+reggae+bubble&source=bl&ots=DeepeimIP1&sig=ACfU3U37VoeHfXBRb_TtKQCJa89_yVHh5w&hl=en&sa=X&ved=2ahUKewjqwMjyve37AhXBYPEDHSdzDLc4bhDoAXoECAwQAw#v=onepage&q=keyboards%20in%20a%20reggae%20bubble&f=false Последно посетен 10 дек. 2022.
- (5) *Hazlewood, Dave*. Backbone Drums: Comprehensive Core Studies for the Modern Drummer: Level 3. Chapter Five. Publishing: One8e, UK, 2014, p. 36-38.
- (6) *Matheos, Chris*. Reggae Grooves for Electric Bass. Publications: Mel Bay, 2017, p. 9-11.
- (7) Има три общопризнати категории за усещане на време в ритъма: „в ритъма“, „зад ритъма“ и „пред ритъма“.
- Терминът „в ритъм“ описва усещане за време, което е в синхрон с пулса на песента и е възможно най-близо до ритъма. Тук има неутрално чувство.
- Изпълнение „зад ритъма“ или „отпуснато“ е усещане за време, което обозначава начин на изпълнение на тоновете малко по-късно в такта. Така песента може да изглежда по-бавна, по-спокойна отколкото е в действителност по отношение на темпото.
- „Пред ритъма“ или „на върха на ритъма“, обратно, означава свирене малко преди ритъма, което създава забързано, енергично усещане. Това може да накара една песен да се почувства по-бърза, отколкото темпото би предполагало.
- Добрият музикант може да подобри музикалното си майсторство, да създаде грав, като се вмести във времето и манипулира микроритмите, с други думи, изпълнителят трябва да има в рамките на времевата точност „усещане за време“.
- (8) <https://musescore.com/jounisatopaa/scores/1837731> Последно посетен 23 май 2022.
- (9) <https://nickydread.tripod.com/blog/C1846968606/E1254428986/> Последно посетен 5 юни 2023.